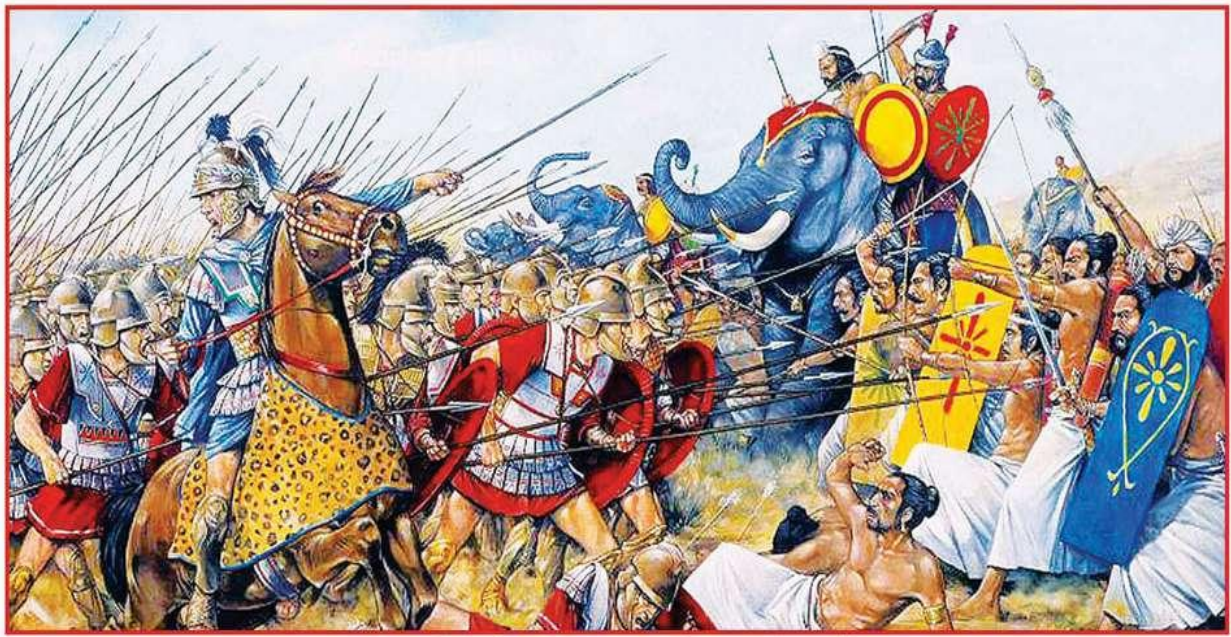

ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਲੱਜਪਾਲ ਪੁੱਤਰ

“ਪੋਰਸ”

ਪੋਰਸ ਅਤੇ ਸਿਕੰਦਰ ਦਰਮਿਆਨ ਜੰਗ ਦਾ ਇਕ ਚਿੱਤਰ

ਪੋਰਸ ਤੇ ਸਿਕੰਦਰ ਆਹਮੋ-ਸਾਹਮਣੇ

ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਨਾਂਅ ਸਪਤ ਸਿੰਧੂ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਭਾਵ ਹੈ, ਸੱਤ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਵੱਖਰੀ ਹੈ। ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਏਡਾ ਵੱਡਾ ਮੈਦਾਨ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਪੰਜਾਬ ਧਰਤੀ ਹੈ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ, ਮੈਸਮਾਂ ਦੀ, ਅਨਾਜ ਦੀ, ਫਲਾਂ ਦੀ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀ। ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਧਰਤੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੈਸਮਾਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਮਿੱਠੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਇਹ ਧਰਤੀ ਬੜੀ ਜ਼ਰਖੇਜ਼ ਹੈ। ਜ਼ਰਖੇਜ਼ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵੱਖਰੇ ਅਤੇ ਉੱਚੇ ਸ਼ਮਲਿਆਂ ਵਾਲੇ ਜੱਟ ਇੱਥੋਂ ਦੀ ਆਨ ਤੇ ਸ਼ਾਨ ਹਨ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਆਬਾਦ ਇਹ ਧਰਤੀ ਅੱਜ ਵੀ ਉਸੇ ਸ਼ਾਨ ਤੇ ਠਾਠ ਨਾਲ ਅਬਾਦ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਦੇ ਪਹਿਲੇ ਵਕਤਾਂ ਵੇਲੇ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਇਥੋਂ ਦੇ ਲੋਕ ਪਿਆਰ ਤੇ ਮੁਹੱਬਤਾਂ ਵੰਡਣ ਵਾਲੇ , ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਦੁੱਖ-ਸੁੱਖ ਦੇ ਸਾਂਝੀ, ਇੱਜ਼ਤਾਂ ਤੇ ਗ਼ੈਰਤਾਂ ਦੇ ਰਖਵਾਲੇ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਿਧੇ-ਸਾਧੇ ਸਖਤ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੀ ਹਨ। ਇਥੇ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਕੋਈ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਆਇਆ ਮੁੜ ਕੇ ਵਾਪਿਸ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਸੂਫੀਆਂ, ਪੀਰਾਂ-ਫਕੀਰਾਂ ਤੇ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਇਹ ਧਰਤੀ ਆਪਣੀ ਮਿਸਾਲ ਆਪ ਹੈ। ਇਥੇ ਨਿਰੇ-ਪੁਰੇ ਸੂਫੀ ਬਜ਼ੁਰਗ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਸਗੋਂ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਸੂਰਮੇ, ਬਹਾਦਰ ਤੇ ਦਲੇਰ ਗ਼ੈਰਤਾਂ ਵਾਲੇ ਜਵਾਨ ਵੀ ਹੋਏ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਬੜੀਆਂ ਧਾੜਾਂ ਪਈਆਂ। ਬਾਹਰੋਂ ਆਏ ਧਾੜਵੀਆਂ ਨੇ ਬੜੀ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੁੱਟਿਆ, ਮਾਲ ਬਣਾਇਆ ਤੇ ਨੱਸ ਗਏ। ਮੁਗਲਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਨਾਦਰਸ਼ਾਹ ਤੇ ਅਬਦਾਲੀ ਵਰਗੇ ਲੁਟੇਰੇ ਵੀ ਆਏ। ਮਾੜਾ ਹਾਲ ਹੋਇਆ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਪਰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਇਥੋਂ ਦੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਨੂੰ ਰੱਬ ਨੇ ਏਡਾ ਵੱਡਾ ਜਿਗਰਾ ਕਿਉਂ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਹਰ ਜ਼ੁਲਮ ਸਹਿ ਕੇ ਵੀ ਸੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਇਹ ਧਰਤੀ ਪਿਛਲੇ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਚਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਤੋਂ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਮਾੜੇ ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਦੀ ਆਈ ਹੈ ਪਰ ਨਾ ਤਾਂ ਇਸ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮੁਕਾ ਸਕਿਆ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਤਬਾਹ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਬਲਕਿ ਅੱਗੇ ਨਾਲੋਂ ਦੂਣੀ ਹੋ ਕੇ ਇਹ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਅਬਾਦ ਹੈ।

ਦੇਸ਼ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਉਤੇ

ਭੈਣਾਂ ਮਾਣ ਭਰਾਵਾਂ,

ਸ਼ੇਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵਧ ਕੇ

ਇੱਥੇ ਪੁੱਤ ਜੰਮਦੀਆਂ ਮਾਵਾਂ

ਸਿਕੰਦਰ-ਏ-ਆਜ਼ਮ

ਇਹ ਯੂਨਾਨ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸੀ ਜੋ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਫਤਹਿ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਤੁਰਿਆ। ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਤੇ ਟੈਕਸਲਾ ਦੀਆਂ ਰਿਆਸਤਾਂ ਨੂੰ ਫਤਹਿ ਕਰਕੇ ਅੱਗੇ ਉਸਦਾ ਪਿੜ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਕ ਲੱਜਪਾਲ ਪੁੱਤਰ ਨਾਲ ਪੈ ਗਿਆ। ਇਸ ਪੰਜਾਬੀ ਲੱਜਪਾਲ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਨਾਂਅ ਰਾਜਾ ਪੋਰਸ ਸੀ। ਇਹ ਵਾਕਿਆ ਈ:ਪੂ: ਦਾ ਹੈ। ਰਾਜਾ ਪੋਰਸ ਨੇ ਸਿਕੰਦਰ ਨੂੰ ਏਨਾ ਐਖਾ ਵਕਤ ਦਿਖਾਇਆ ਕਿ ਉਹ ਅੱਗੇ ਤੁਰਨ ਦੇ ਕਾਬਿਲ ਨਾ ਰਿਹਾ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਸਿਕੰਦਰ ਨੇ ਟੈਕਸਲਾ ਦੀ ਰਿਆਸਤ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਲਿਆ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਿਆਸਤ ਪਾਰਾਵਤ ਦੇ ਰਾਜਾ ਪੋਰਸ ਨੂੰ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜਿਆ, 'ਮੇਰਾ ਇਸਤਕਬਾਲ ਤੂੰ ਟੈਕਸਲਾ ਆ ਕੇ ਕਰ ਜਾਂ ਫਿਰ ਆਪਣੀ ਰਿਆਸਤ ਮੇਰੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਕੇ ਮੇਰੀ ਹੁਕਮਰਾਨੀ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ।' ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗ਼ੈਰਤਮੰਦ ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਜਿਹੜਾ ਤਾਰੀਖ ਦਾ ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਗਿਆ, 'ਸਿਕੰਦਰ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਇਸਤਕਬਾਲ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਾਂਗਾ ਪਰ ਤਲਵਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਤੇ ਇਹ ਤਲਵਾਰ ਹੀ ਮੇਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰੇਗੀ।' ਜਦੋਂ ਇਹ ਸੁਨੇਹਾ ਸਿਕੰਦਰ ਕੋਲ ਪੁੱਜਾ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਸ ਹੁਕਮਰਾਨ ਦੇ ਦਲੇਰੀ ਭਰੇ ਜਵਾਬ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਡੂੰਘੀਆਂ ਸੋਚਾਂ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ।

ਪਾਰਾਵਤ

ਰਾਜਾ ਪੋਰਸ ਦੀ ਰਿਆਸਤ ਦਾ ਨਾਂਅ ਪਾਰਾਵਤ ਸੀ, ਜੋ ਦਰਿਆ ਜੇਹਲਮ ਤੇ ਚਨਾਬ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨੀ ਇਲਾਕੇ 'ਚ ਸੀ। ਪੋਰਸ ਬੜੀ ਅਮੀਰ ਰਿਆਸਤ ਦਾ ਮਾਲਕ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਲੰਮੇ-ਚੌੜੇ ਇਲਾਕੇ 'ਤੇ ਹੁਕਮਰਾਨੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਗੁਜਰਾਤ , ਮੰਡੀ ਬਹਾਊਦੀਨ, ਸਰਗੋਧਾ ਤੇ ਕੁਝ ਇਲਾਕਾ ਝੰਗ ਦਾ ਇਸ ਦੀ ਰਿਆਸਤ 'ਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਸੀ।

ਰਾਜਾ ਪੋਰਸ

ਪੋਰਸ ਜਿਹਲਮ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇਕ ਪਿੰਡ 'ਚ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਜਨਮ ਮਿਤੀ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਢੁੱਕਵੀਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕੀ। ਪੋਰਸ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਪੋਰਸ ਦਾ ਕੱਦ 7 ਫੁੱਟ 4 ਇੰਚ ਸੀ। ਉਹ ਬੜਾ ਹੀ ਖੂਬਸੂਰਤ ਤੇ ਰੋਅਬ ਵਾਲਾ ਜਵਾਨ ਸੀ। ਇਸ ਮਜ਼ਬੂਤ ਜਿਸਮਾਨੀ ਅਜ਼ਾ ਦੇ ਮਾਲਕ ਪੰਜਾਬੀ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਹਕੂਮਤੀ ਦੌਰ 317 ਈ: ਪੂ: ਦਾ ਹੈ। ਰਾਜਾ ਪੋਰਸ ਨੂੰ ਪੋਰੇ ਦੇ ਨਾਂਅ ਨਾਲ ਵੀ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜੰਗ-ਏ-ਜਿਹਲਮ 326 ਈ: ਪੂ:

ਇਹ ਜੰਗ ਜੁਲਾਈ ਮਹੀਨੇ 'ਚ ਲੜੀ ਗਈ। ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਮੰਡੀ ਬਹਾਉਦੀਨ ਤੋਂ 10 ਕਿ:ਮੀ: ਦੂਰ ਨਿਕਾਸਾ ਨਾਂਅ ਦੇ ਪਿੰਡ , ਜਿਸਦਾ ਮੌਜੂਦਾ ਨਾਂਅ ਮੋਂਗ ਹੈ, ਸਿਕੰਦਰ ਤੇ ਪੋਰਸ ਦੀਆਂ ਫ਼ੌਜਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਮੈਦਾਨ -ਏ-ਜੰਗ ਬਣਿਆ। ਪੋਰਸ ਦੀਆਂ ਫ਼ੌਜਾਂ ਜਿਹਲਮ ਦਰਿਆ ਦੇ ਪੂਰਬੀ ਕੰਡੇ 'ਤੇ ਸਿਕੰਦਰ ਦੀਆਂ ਪੱਛਮੀ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਕਸਬਾ ਹਰਨਪੁਰ ਕੋਲ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਇਥੇ ਮੈਂ ਸਿਕੰਦਰ ਤੇ ਪੋਰਸ ਦੀਆਂ ਫ਼ੌਜਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ।

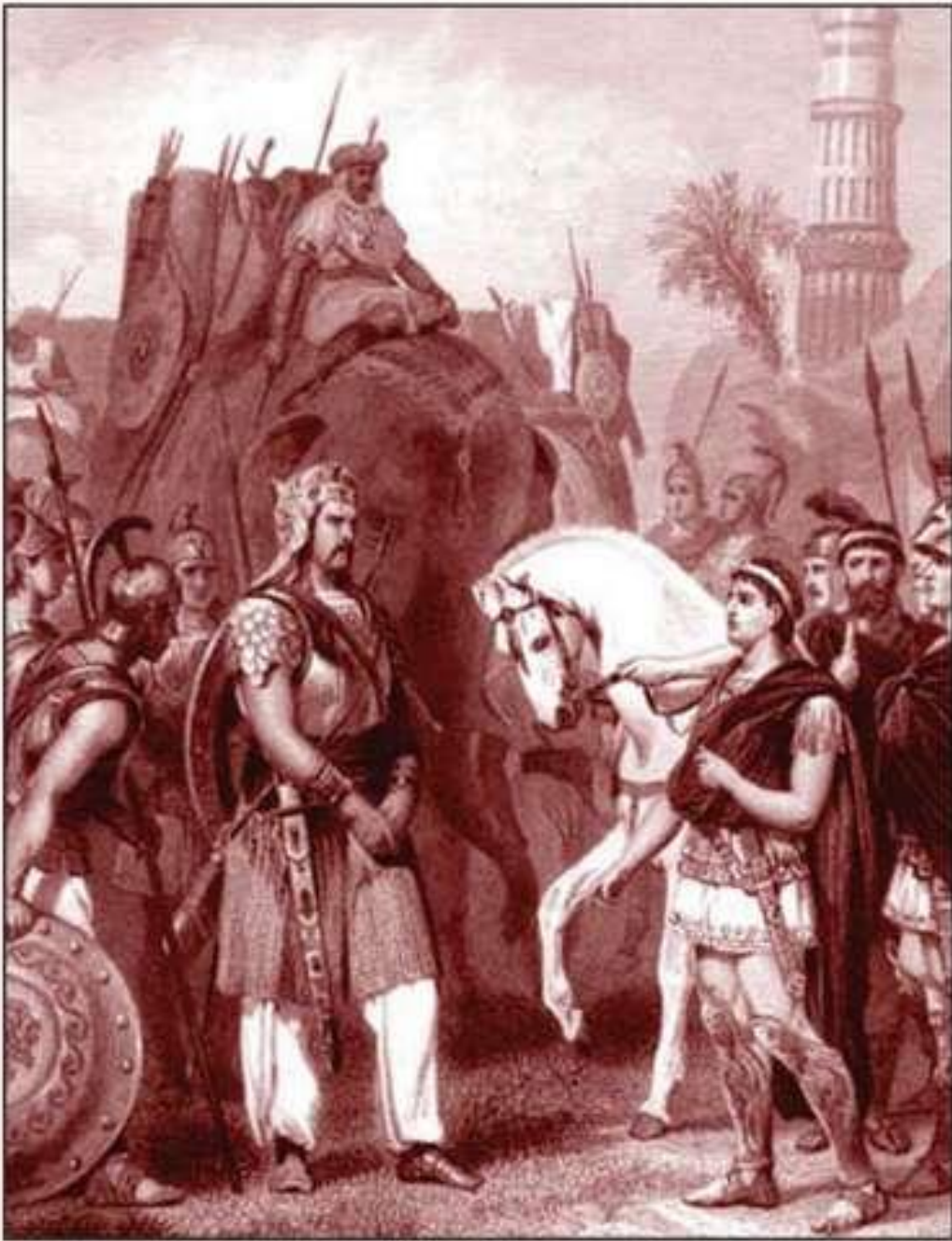
ਪੋਰਸ ਦੀਆਂ ਫ਼ੌਜਾਂ : 30000 ਪੈਦਲ ਸੈਨਿਕ, 4000 ਘੋੜ ਸਵਾਰ, 200 ਹਾਥੀ, 1000 ਰੱਥ
ਸਿਕੰਦਰ ਦੀਆਂ ਫ਼ੌਜਾਂ : 15000 ਪੈਦਲ ਸੈਨਿਕ, 3000 ਘੋੜ ਸਵਾਰ, 80 ਹਾਥੀ, ਰੱਥ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

ਸਿਕੰਦਰ ਨੇ ਹਰਨਪੁਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਜਲਾਲਪੁਰ ਦੇ ਮੁਕਾਮ ਤੋਂ ਜਿਹਲਮ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਪਿੰਡ ਮੋਂਗ ਪੁੱਜਾ। ਪੋਰਸ ਦੇ ਜਾਸੂਸ ਦਰਿਆ 'ਤੇ ਪੂਰੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਰੱਖ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸ ਜਾਸੂਸ ਦਸਤੇ ਨੇ ਸਿਕੰਦਰ ਨੂੰ ਦਰਿਆ ਪਾਰ ਕਰਦੇ ਵੇਖ ਲਿਆ। ਇਸ ਦਸਤੇ ਦੀ ਕਮਾਨ ਪੋਰਸ ਦੇ 19 ਸਾਲਾ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਹੱਥ ਸੀ। ਸਿਕੰਦਰ ਦੇ ਦਰਿਆ ਪਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਹੀ ਦੋਹਾਂ ਧਿਰਾਂ 'ਚ ਬੜੀ ਖਤਰਨਾਕ ਝੜਪ ਹੋਈ। ਇਸ ਵਿਚ ਸਿਕੰਦਰ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਘੋੜਾ ਬੇਸੀ ਪੌਲਿਸ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਦੀ ਯਾਦ 'ਚ ਉਸ ਨੇ ਫਾਲੀਆ ਸ਼ਹਿਰ ਅਬਾਦ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਮੰਡੀ ਬਹਾਉਦੀਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਤਹਿਸੀਲ ਹੈਂਡਕੁਆਟਰ ਹੈ। ਇਸ ਜੰਗ 'ਚ ਸਿਕੰਦਰ ਆਪ ਵੀ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਕੇ ਮੂੰਹ ਪਰਨੇ ਡਿੱਗ ਪਿਆ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਸੈਨਿਕਾਂ ਨੇ ਚੁਕਿਆ। ਇਸ ਲੜਾਈ 'ਚ ਪੋਰਸ ਦਾ ਜਵਾਨ ਪੁੱਤਰ ਵੀ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਕਾਇਦਾ ਜੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਤਰੀਖ 'ਚ ਬੜੀ ਵੱਡੀ ਤੇ ਖਤਰਨਾਕ ਸੀ। ਜੰਗ ਦੌਰਾਨ ਪੋਰਸ ਆਪਣੇ ਵੱਡੇ ਹਾਥੀ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਸਿਕੰਦਰ ਨੇ ਪੋਰਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਤੱਕਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਤਾਰੀਕੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ, 'ਅੱਜ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਜਵਾਨ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਮੇਰੀ ਹਿੰਮਤ, ਹੌਸਲੇ ਤੇ ਸ਼ਾਨ 'ਤੇ ਪੂਰਾ ਉਤਰਦਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਅੱਜ ਪੋਰਸ ਦੇ ਬਹਾਦਰ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਤੇ ਵਹਿਸ਼ੀ ਹਾਥੀਆਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ।'

ਤਾਰੀਖ ਗਵਾਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜੰਗ ਪਿਛਲੀਆਂ ਜੰਗਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਖੂਨੀ ਸੀ। ਇਸ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਖੁੰਖਾਰ ਹਾਥੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਝੜਪ ਅੱਠ ਘੰਟੇ ਦੀ ਹੋਈ। ਸਿਕੰਦਰ ਦੀਆਂ ਫ਼ੌਜਾਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਿਆ। ਪੋਰਸ ਨੂੰ ਇਸ ਜੰਗ ਵਿਚ ਨੌਂ ਜ਼ਖ਼ਮ ਲੱਗੇ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਜ਼ਖ਼ਮ ਉਸਦੇ ਸੱਜੇ ਮੋਢੇ 'ਤੇ ਲੱਗਾ। ਦੋਵਾਂ ਪਾਸੇ ਬੜੀ ਤਬਾਹੀ ਹੋਈ ਪਰ ਕੋਈ ਵੀ ਹਾਰ ਮੰਨਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹਬਸ਼ੀ ਅਹਿਦ ਨਾਮੇ ਵਿਚ ਯੂਨਾਨੀ ਫ਼ੌਜਾਂ ਦਾ ਹਸ਼ਰ ਕੁਝ ਇੰਜ ਲਿਖਿਆ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, 'ਸਿਕੰਦਰ ਦੇ ਫ਼ੌਜੀ ਕੁਤਿਆਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਚੀ-ਉਚੀ ਰੇ-ਰੇ ਕੀਰਨੇ ਪਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹ ਹਥਿਆਰ ਸੁੱਟ ਕੇ ਪੋਰਸ ਨਾਲ ਮਿਲਣ ਦੀ ਖਾਹਿਸ਼ ਰੱਖਦੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਸਿਕੰਦਰ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਉਹ ਫ਼ੌਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਗਿਆ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਣ ਵਧਾਇਆ ਪਰ ਸੱਚੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਿਕੰਦਰ ਆਪ ਵੀ ਥੱਕ ਗਿਆ ਸੀ। ਢਿੱਡੋਂ ਉਹ ਵੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜੰਗ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁੱਕ ਜਾਵੇ।'

ਹਿਸਟਰੀ ਆਫ਼ ਦੀ ਜਿਊਸ ਵਿਚ ਯਹੂਦੀ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਜੋਸਫ਼ ਬਿਨ ਗੋਰੀਆਨ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, 'ਜੰਗ ਏਨੀ ਤੇਜ਼ ਤੇ ਖਤਰਨਾਕ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਸਿਕੰਦਰ ਦੀਆਂ ਫ਼ੌਜਾਂ ਦਾ ਚੋਖਾ ਹਿੱਸਾ ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਿਕੰਦਰ ਦੇ ਫ਼ੌਜੀਆਂ ਦੀ ਇਹ ਸੋਚ ਬਣ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਸਿਕੰਦਰ ਨਾਲ ਬਗ਼ਾਵਤ ਕਰਕੇ ਪੋਰਸ ਦੀਆਂ ਫ਼ੌਜਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਜਾਈਏ।'

ਰਾਜਾ ਪੋਰਸ ਅਤੇ ਸਿਕੰਦਰ ਮਹਾਨ ਸਮਝੌਤੇ ਲਈ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਹੋਏ

ਹਬਸ਼ੀ ਅਹਿਦਨਾਮੇ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਜਦੋਂ ਜੰਗ ਬਹੁਤਾ ਜ਼ੋਰ ਫੜ ਗਈ ਫਿਰ ਸਿਕੰਦਰ ਸੰਘ ਪਾੜ ਕੇ ਬੇਲਿਆ , ਓ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੇ ਰਾਜਿਆ , ਓ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜਿਆ ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਤਾਕਤ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾ ਲਿਆ ਹੈ , ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਫ਼ੌਜੀ ਨਾ ਮਰਵਾਈਏ। ਅਸੀਂ ਜੰਗ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਦੋਵੇਂ ਆਪਸ ਵਿਚ ਲੜਦੇ ਹਾਂ।'

ਇਹ ਗੱਲ ਸਿਕੰਦਰ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕੀਤੀ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਫ਼ੌਜਾਂ ਦੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਯਕੀਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਸਿਕੰਦਰ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਪੋਰਸ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਜਦੋਂ ਸਿਕੰਦਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਫ਼ੌਜਾਂ ਦੇ ਖਿਆਲਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਉਸ ਵਕਤ ਸਿਕੰਦਰ ਨੇ ਪੋਰਸ ਨੂੰ ਜੰਗਬੰਦੀ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂ

ਫਿਰ ਪੋਰਸ ਨੂੰ ਆਹਮਣੇ-ਸਾਹਮਣੇ ਲੜਨ ਲਈ ਆਖਿਆ।

ਇਰਾਨੀ ਸ਼ਾਇਰ ਫਿਰਦੌਸੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ ਸ਼ਾਹਨਾਮਾ ਇਸਲਾਮ ਵਿਚ ਸਿਕੰਦਰ ਤੇ ਪੋਰਸ ਦੀ ਲੜਾਈ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੁਝ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਲਫਾਜ਼ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਹੈ, 'ਜਦੋਂ ਜੰਗ ਵਿਚ ਬੜੀ ਤਬਾਹੀ ਤੇ ਖੂਨ-ਖਰਾਬਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਫਿਰ ਸਿਕੰਦਰ ਨੇ ਉੱਚੀ ਅਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਪੋਰਸ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, 'ਐ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵੱਡੇ ਇਨਸਾਨ, ਸਾਡੀਆਂ ਫ਼ੌਜਾਂ ਲੜਾਈ ਲੜਦੀਆਂ-ਲੜਦੀਆਂ ਥੱਕ ਗਈਆਂ ਨੇ। ਜੰਗਲੀ ਦਰਿੰਦੇ ਹਾਥੀ ਫ਼ੌਜਾਂ ਦੀਆਂ ਖੋਪੜੀਆਂ ਲਿਤਾੜ ਰਹੇ ਨੇ। ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਪੇੜ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਭੰਨ ਰਹੇ ਨੇ। ਅਸੀਂ ਦੇਵੇਂ ਬਹਾਦਰ ਇਨਸਾਨ ਹਾਂ ਤੇ ਅਸੀਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਜ਼ਹੀਨ ਤੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਹਾਂ ਤੇ ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਫ਼ੌਜਾਂ ਕਿਉਂ ਮਰਵਾ ਰਹੇ ਹਾਂ।''

ਪੋਰਸ ਤੇ ਸਿਕੰਦਰ ਵਿਚ ਸਮਝੌਤਾ

ਜਦੋਂ ਇਸ ਖੂਨੀ ਜੰਗ ਦਾ ਕੋਈ ਸਿੱਟਾ ਨਾ ਨਿਕਲਿਆ ਤਾਂ ਫਿਰ ਸਿਕੰਦਰ ਦਾ ਸੁਲ੍ਹਾ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਗਿਆ। ਇਸ ਸਾਰੀ ਕਹਾਣੀ ਬਾਰੇ ਆਰੀਅਨ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਕੰਦਰ ਨੇ ਇਕ ਆਦਮੀ ਸੁਲ੍ਹਾ ਲਈ ਪੋਰਸ ਕੋਲ ਭੇਜਿਆ। ਸੁਨੇਹਾ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਪੋਰਸ ਨੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਤੀਰ ਮਾਰਿਆ ਪਰ ਉਹ ਆਦਮੀ ਬਚ ਗਿਆ। ਪੋਰਸ ਸੁਲ੍ਹਾ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਲਕਿ ਜੰਗ ਲਈ ਬਜਿੱਦ ਸੀ। ਆਖਰ ਸਿਕੰਦਰ ਨੇ ਇਕ ਐਸੇ ਬੰਦੇ ਦਾ ਪਤਾ ਕਰਾਇਆ ਜਿਹੜਾ ਪੋਰਸ ਦਾ ਬੜਾ ਕਰੀਬੀ ਸੱਜਣ ਸੀ। ਇਸ ਬੰਦੇ ਦਾ ਨਾਂਅ ਮਿਰੋਜ਼ ਸੀ। ਸਿਕੰਦਰ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸੁਲ੍ਹਾ ਲਈ ਪੋਰਸ ਕੋਲ ਭੇਜਿਆ। ਪੋਰਸ ਦੇ ਇਸ ਬੇਲੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ। ਆਖਰ ਗੱਲ ਸੁਲ੍ਹਾ-ਸਫਾਈ 'ਤੇ ਮੁੱਕ ਗਈ। ਇਕ ਸਾਂਝੇ ਮੁਕਾਮ 'ਤੇ ਪੋਰਸ ਆਪਣੇ ਬੇਲੀ ਨਾਲ ਸਿਕੰਦਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਮੰਨ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਸਿਕੰਦਰ ਤੇ ਪੋਰਸ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਆਹਮਣੇ-ਸਾਹਮਣੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਸਿਕੰਦਰ ਪੋਰਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਿਕੰਦਰ ਦਾ ਕੱਦ 5 ਫੁੱਟ 5 ਇੰਚ ਸੀ ਜਦ ਕਿ ਪੋਰਸ 7 ਫੁੱਟ 4 ਇੰਚ ਜਵਾਨ ਸੀ। ਸਿਕੰਦਰ ਪੋਰਸ ਸਾਹਮਣੇ ਬਿਲਕੁਲ ਬੈਣਾ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪੋਰਸ ਦੀ ਖਾਸੀਅਤ ਤੇ ਕੱਦ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਸਿਕੰਦਰ ਘਬਰਾ ਗਿਆ ਤੇ ਫੇਰਨ ਗੱਲ ਕਰਨ ਵਿਚ ਪਹਿਲ ਕੀਤੀ ਤੇ ਆਪਣਾ ਹੱਥ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ। ਸਿਕੰਦਰ ਆਖਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਮੈਂ ਜੰਗਬੰਦੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦਾ ਇਹਤਰਾਮ ਵੀ ਕਰਾਂਗਾ। ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਲਈ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ? ਸਿਕੰਦਰ ਨੇ ਕਿਹਾ। ਰਾਜਾ ਪੋਰਸ ਬੜੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਇਰਾਦੇ 'ਤੇ ਪੱਕੇ

ਕਿਰਦਾਰ ਨਾਲ ਸਿਕੰਦਰ ਵੱਲ ਵੇਖਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਆਖਣ ਲੱਗਾ, 'ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਜੇ ਇਕ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੂਜੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਲਈ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।' ਪਰ ਪੱਛਮੀ ਤੇ ਯੂਰਪੀਨ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੇ ਪੋਰਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਬੜੇ ਗਲਤ ਤੇ ਮਨਘੜਤ ਫਿਕਰੇ ਘੜੇ ਕਿ, 'ਦੱਸ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਕੀ ਸਲੂਕ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।' ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਹੈ। ਪੋਰਸ ਕੋਈ ਜੰਗੀ ਕੈਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਿਹੜਾ ਸਿਕੰਦਰ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਬਲਕਿ ਇਹ ਸੁਲ੍ਹਾ ਬਰਾਬਰੀ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ 'ਤੇ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਕ ਸਾਲਸੀ ਕਿਰਦਾਰ ਮੌਜੂਦ ਸੀ ਬਲਕਿ ਪੋਰਸ ਨੇ ਸਿਕੰਦਰ ਨੂੰ ਨਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਯਕੀਨ-ਦਹਾਨੀ 'ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਆਜ਼ਾਦੀ ਵਿਖਾਈ। ਪੋਰਸ ਨੇ ਸਿਕੰਦਰ ਸਾਹਮਣੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਗ਼ੈਰਤ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਇਮ ਰੱਖੀ ਜਿਵੇਂ ਆਧੁਨਿਕ ਦੌਰ ਵਿਚ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਗ਼ੈਰਤ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ। ਬਰਾਬਰੀ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ 'ਤੇ ਹੋਈ ਸੁਲ੍ਹਾ ਦੇ ਦੋ ਨੁਕਤੇ ਬੜੇ ਸਾਫ਼ ਸਨ :-

ਪਹਿਲਾ ਇਹ ਕਿ ਸਿਕੰਦਰ ਨੇ ਰਿਆਸਤ 'ਤੇ ਪੋਰਸ ਦਾ ਹੱਕ ਮੰਨ ਲਿਆ।

ਦੂਸਰਾ ਇਹ ਕਿ ਪੋਰਸ ਨੇ ਸਿਕੰਦਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰਿਆਸਤ ਵਿਚੋਂ ਸਹੀ ਸਲਾਮਤ ਨਿਕਲ ਜਾਣ ਦੀ ਯਕੀਨ-ਦਹਾਨੀ ਕਰਵਾਈ।

ਸੁਲ੍ਹਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿਕੰਦਰ ਤੇ ਪੋਰਸ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਬੇਲੀ ਬਣ ਗਏ। ਜੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੋਰਸ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਕਾਇਮ ਰਹੀ। ਸਿਕੰਦਰ ਨੇ ਜੰਗਬੰਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੋਰਸ ਦੀ ਰਿਆਸਤ ਵਿਚ ਇਕ ਮਹੀਨਾ ਗੁਜ਼ਾਰਿਆ। ਪੋਰਸ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਪੂਰਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖਿਆ। ਸਿਕੰਦਰ ਜਦੋਂ ਪੋਰਸ ਦੀ ਰਿਆਸਤ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਲਈ ਤੁਰ ਪਿਆ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਇਲਾਕੇ ਪੋਰਸ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੇ, ਜਿਹੜੇ ਪੋਰਸ ਦੀ ਰਿਆਸਤ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੇ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੋਰਸ ਦੀ ਰਿਆਸਤ ਹੋਰ ਵੀ ਵੱਡੀ ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋ ਗਈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦਾ ਰਕਬਾ ਪੋਰਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਰਿਆਸਤ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸੀ ਇਹ ਇਲਾਕਾ ਖਾਹਰੀਆਂ, ਲਾਲਾ ਮੂਸਾ, ਜਲਾਲਪੁਰ, ਮਰਾਲਾ, ਬਿਮਬਰ 'ਤੇ ਮੁਸਤਮਲ ਸੀ।

ਇਸ ਜੰਗ ਦਾ ਕੀ ਨਤੀਜਾ ਨਿਕਲਿਆ? ਕੌਣ ਜਿਤਿਆ ਤੇ ਕੌਣ ਹਾਰਿਆ? ਇਸ ਬਾਰੇ ਪੱਛਮੀ ਤੇ ਯੂਰਪੀਨ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਪੋਰਸ ਨੂੰ ਹਾਰੀ ਹੋਈ ਧਿਰ ਵਜੋਂ ਸਾਬਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬੜੀਆਂ ਕਮੀਨੀਆਂ ਹਰਕਤਾਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਇਹ ਲਿਖਾਰੀ ਪੋਰਸ ਦੀ ਹਾਰ ਹੋਈ ਮੰਨ ਕੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਕੈਦੀ ਬਣਾ ਕੇ ਸਿਕੰਦਰ ਦੇ ਦਰਬਾਰ 'ਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਹੈ। ਤਾਰੀਖ ਗਵਾਹ ਹੈ ਕਿ ਸਿਕੰਦਰ ਨੇ

ਇਸ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਿੰਨੇ ਇਲਾਕੇ ਫਤਹਿ ਕੀਤੇ ਉਥੋਂ ਦੇ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਨੇ ਬੜਾ ਭੈੜਾ ਸਲੂਕ ਕੀਤਾ। ਇਥੇ ਇਹ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਕੰਦਰ ਨੇ ਪੋਰਸ ਨਾਲ ਚੰਗਾ ਸਲੂਕ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ। ਇਸਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਫ਼ ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਪੋਰਸ ਸਿਕੰਦਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤਾਕਤਵਰ ਸੀ। ਇਹ ਜੰਗ ਬਰਾਬਰੀ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਤੇ ਬੰਦ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੀ ਚੌਧਰ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ। ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਹੱਕ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ। ਇਹੋ ਵਜ੍ਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸਿਕੰਦਰ ਨੇ ਪੋਰਸ ਨੂੰ ਜੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਦੂਸਰਾ ਫਤਹਿ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਇਲਾਕਾ ਵੀ ਦੇ ਦਿਤਾ। ਪਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਏਸ਼ੀਆਈ, ਈਰਾਨੀ ਤੇ ਅਫਰੀਕੀ ਖੋਜਕਾਰ ਇਸ ਜੰਗ ਦੀ ਅਸਲ ਸ਼ਕਲ ਵਿਖਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਮੰਨਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਬਹਾਦਰਾਂ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਤੰਦ ਸਿਰਫ਼ ਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਤਾਕਤ ਦੀ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਸੱਚ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੈ।

ਸਿਕੰਦਰ ਪੰਜਾਬ ਸਮੇਤ ਵਾਦੀ-ਏ-ਸਿੰਧ ਵਿਚ ਦੋ ਵਰ੍ਹੇ ਯਾਨੀ 326 ਈ: ਪੂ: ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 324 ਈ: ਪੂ: ਤੱਕ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ 12 ਜੰਗਾਂ ਹੋਈਆਂ। ਨਿੱਕੀਆਂ ਝੜਪਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਹਿਸਾਬ ਨਹੀਂ। ਇਥੇ ਹੀ ਇਕ ਝੜਪ ਸ਼ਾਹਕੋਟ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ (ਪੁਰਾਣਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸ਼ੇਖਪੁਰਾ) ਦੇ ਬਹਾਦਰ ਜਵਾਨ ਵੀਰੂ ਰਸਲ ਨਾਲ ਹੋਈ। ਵੀਰੂ ਰਸਲ ਵੀ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ ਰਾਜਪੂਤ ਸੀ। ਵੀਰੂ ਰਸਲ ਨਾਲ ਸਿਕੰਦਰ ਦੀ ਬੜੀ ਵੱਡੀ ਝੜਪ ਹੋਈ। ਇਸ ਝੜਪ 'ਚ ਵੀ ਸਿਕੰਦਰ ਨੂੰ ਬੜਾ ਫਿਕਰਮੰਦ ਹੋਣਾ ਪਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਜਵਾਨ ਨੇ ਸਿਕੰਦਰ ਦਾ ਰਸਤਾ ਰੋਕਣ ਦੀ ਪੱਕੀ ਨੀਤੀ ਧਾਰੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਵੀਰੂ ਰਸਲ ਨੇ ਇਕ ਖਤ ਤੀਰ 'ਚ ਪਰੇ ਕੇ ਇਕ ਖਾਸ ਮੁਕਾਮ ਤੋਂ ਸਿਕੰਦਰ ਦੇ ਖੇਮੇ 'ਚ ਮਾਰਿਆ। ਵੀਰੂ ਰਸਲ ਬੜਾ ਵੱਡਾ ਮਾਹਿਰ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਬਾਜ਼ ਸੀ। ਉਸ ਖਤ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, 'ਮੰਨਿਆ ਤੂੰ ਸਿਕੰਦਰ ਹੈਂ ਤੇ ਤੂੰ ਦੁਨੀਆ ਫਤਹਿ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈਂ ਪਰ ਅੱਗੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਸੋਚ ਕੇ ਚੱਲੀਂ ਕਿ ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਵੀਰੂ ਰਸਲ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਹੈ ਤੇ ਪਿੰਡ ਮੇਰਾ ਸ਼ਾਹਕੋਟ ਹੈ, ਦਰਿਆ ਰਾਵੀ ਇਸ ਪਿੰਡ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਨਾਲ ਖਹਿ ਕੇ ਲੰਘਦਾ ਸੀ। ਦਰੱਖਤਾਂ ਦੇ ਝੁੰਡ ਇਸ ਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਨੂੰ ਚਾਰ ਚੰਨ ਲਗਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਸੁਬਹ ਸਵੇਰੇ ਜਦੋਂ ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਰੱਖਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਦਰਿਆ ਦੇ ਪਾਣੀ ਤੇ ਪੈਂਦੀਆਂ ਸਨ ਤਾਂ ਇਕ ਅਜੀਬ ਨਜ਼ਾਰਾ ਬਣਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਵੀਰੂ ਰਸਲ ਦੀ ਇਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਰਿਆਸਤ ਸੀ। ਇਥੇ ਹੀ ਉਸਦੀ ਸਿਕੰਦਰ ਨਾਲ ਵੱਡੀ ਝੜਪ ਹੋਈ। ਘਮਸਾਨ ਦੀ ਜੰਗ ਹੋਈ। ਇਸ ਵਿਚ ਵੀ ਸਿਕੰਦਰ ਨੂੰ ਬੜਾ ਵੱਡਾ ਨੁਕਸਾਨ ਝੱਲਣਾ ਪਿਆ। ਤਾਰੀਕ ਮੁਤਾਬਕ ਵੀਰੂ ਰਸਲ ਬਾਰੇ

ਕੁਝ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਸਕਿਆ ਕਿ ਇਹ ਬੰਦਾ ਮਰ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਨੱਸ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਕੈਦੀ ਬਣਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਨਾ ਇਹ ਕੈਦੀ ਬਣਿਆ ਨਾ ਨੱਸਿਆ। ਇਹ ਯਕੀਨਨ ਲੜਦਾ-ਲੜਦਾ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।

ਇਥੇ ਹੀ ਫਿਰ ਸਿਕੰਦਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਜਗ੍ਹਾ-ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਬੜੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਸੂਰਮੇ ਵੇਖੇ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਲਈ ਬੜੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਪਲੂਟਾਰਚ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, ਪੋਰਸ ਨਾਲ ਹੋਈ ਜੰਗ ਤੇ ਹੋਰ ਝੜਪਾਂ ਨੇ ਮਕਦੂਨੀਆਂ ਦੇ ਹੌਸਲੇ ਬਿਲਕੁਲ ਢਾਹ ਦਿਤੇ। ਇਸ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਸਿਕੰਦਰ ਦੀਆਂ ਫ਼ੌਜਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਾਰ ਖਾਣੀ ਪਈ। ਸਿਕੰਦਰ ਘਰੋਂ ਦੁਨੀਆਂ ਫਤਹਿ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਕਲਿਆ ਸੀ ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜੰਗੀ ਸਫਰ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਤੇ ਖਤਰਨਾਕ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਇਸ ਲਈ ਸਿਕੰਦਰ ਦੀਆਂ ਫ਼ੌਜਾਂ ਨੇ ਲੜਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ ਦੇ ਆਲਮ ਵਿਚ ਸਿਕੰਦਰ ਪੰਜ ਦਿਨ ਆਪਣੇ ਖੇਮੇ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਿਆ। ਆਖਰ ਆਪਣੇ ਕਮਾਂਡਰਾਂ ਨਾਲ ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੇ ਵਾਪਸੀ ਦਾ ਰਸਤਾ ਫੜਿਆ। ਤਾਰੀਖੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਗੱਲ ਪੱਕੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿਕੰਦਰ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਜੇ ਕਦੇ ਪੋਰਸ ਨਾ ਆਉਂਦਾ ਤਾਂ ਸਿਕੰਦਰ ਦਾ ਦੁਨੀਆਂ ਫਤਹਿ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਣਾ ਸੀ।

ਪੋਰਸ ਦੀ ਮੌਤ

ਪੋਰਸ ਦੀ ਮੌਤ ਜਿਹਲਮ ਦੇ ਕੰਢੇ ਉਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਰਾਜਧਾਨੀ 'ਚ ਹੋਈ। ਉਸ ਵਕਤ ਪੋਰਸ ਦੀ ਉਮਰ 45 ਵਰ੍ਹੇ ਸੀ। 317 ਈ: ਪੂ: 'ਚ ਚੰਦਰ ਗੁਪਤ ਮੌਰੀਆ ਨੇ ਬੜੀ ਵੱਡੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਕਰਕੇ ਪੋਰਸ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਪੋਰਸ ਦੀ ਰਿਆਸਤ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਚੰਦਰ ਗੁਪਤ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਲਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲੁਟੇਰੇ ਟੇਲਿਆਂ ਨੇ ਤਬਾਹ ਕੀਤਾ। ਪਿਛਲੇ ਚਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਜੁਲਮ ਦੀ ਹੋਲੀ ਖੇਡੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਜੁਲਮ ਅੱਜ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਰੂਪ 'ਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਹਮੇਸ਼ਾ ਜੁਲਮ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਕਿ ਇਸ ਧਰਤੀ ਦੇ ਮੁਕੱਦਰ ਏਨੇ ਮਾੜੇ ਕਿਉਂ ਹਨ। ਇਕ ਗੱਲ ਬੜੀ ਚੰਗੀ ਤੇ ਹੌਸਲੇ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਧਰਤੀ ਦਿਆਂ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੇ ਜੁਲਮ ਸਹਿ ਕੇ ਵੀ, ਸੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਬਲਕਿ ਬੜੇ ਹੌਸਲੇ ਤੇ ਦਲੇਰੀ ਨਾਲ ਜ਼ਾਲਮ

ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ 'ਚ ਅੱਖਾਂ ਪਾ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਹੋਣ ਦਾ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੱਜਪਾਲ ਪੁੱਤਰ ਪੋਰਸ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਵੀ ਮਾਣ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕੁੱਖ 'ਚੋਂ ਅਣਗਿਣਤ ਸੂਰਮੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਮਾਣ ਵਧਾਇਆ।

ਫੁੱਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਫੁੱਲ ਸੁਣੀਦਾ, ਸੋਹਣਾ ਫੁੱਲ ਗੁਲਾਬ ਦਾ।

ਅਸੀਂ ਹਾਂ ਪੰਜਾਬੀ, ਸਾਨੂੰ ਮਾਣ ਹੈ ਪੰਜਾਬ ਦਾ।

ਲੇਖਕ : ਮੁਹੰਮਦ ਅਜ਼ਹਰ ਵਿਰਕ ਸ਼ਾਹਕੋਟ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ, ਪੰਜਾਬ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ।

Mobile, Whatsapp:- +92 3004231622, email:- azharvirk703@gmail.com

ਅਨੁਵਾਦ: ਰਾਜਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ

ਪਤਾ :-ਪਿੰਡ-ਭੱਠਲ ਭਾਈਕੇ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਤਰਨ ਤਾਰਨ, ਪੰਜਾਬ, ਭਾਰਤ।

Mobile, Whatsapp : +9198555-03224. Email:- rajsidhubhatal84@gmail.com

Pdf by:- Harmanpreet Singh Jhand - www.5aab.net,

Join us on Whatsapp, Telegram, IMO Mahan Kosh Groups :- +251920221847,
email:- hpsjhand@gmail.com

Download **Mahan Kosh App** :-

https://play.google.com/store/apps/details?id=com.thunkable.android.hpsjhand.Mahan_Kosh

PDF Developd by

Visit us www.5aab.net
email:- hpsjhand@gmail.com,
Whatsapp, Viber, Telegram, IMO = +251-920221847
Mahan Kosh Whatsapp, Imo, Telegram, Wechat
Groups = +251-920221847